

A szociális készségek és képességek vizsgálati módszerei óvodás korban

Zsolnai Anikó

SZTE Neveléstudományi Intézet, SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport
SZTE Szociális Kompetencia Kutatócsoport

A társas viselkedés sikerességét alapvetően a szociális készségek és képességek fejlettsége határozza meg, ezért ezek tudatos, tervszerű fejlesztésére már az óvodában, s ezt követően az iskolai évek során folyamatosan szükség van. A szociális készségek és képességek fejlődése leginkább gyermekkorban befolyásolható, így szükség van azokra az empirikus kutatásokra, amelyek különböző életkorban vizsgálják a szociális kompetencia összetevőinek fejlettségét és fejlődését. Mivel az óvodáskor a szociális kompetencia fejlődése szempontjából meghatározó (Broadhead, 2004; Chen, French és Schneider, 2006), az előadás azon mérőeszközök bemutatására fókuszál, amelyek ebben az életkorban eredményesen használhatók.

Az előadás bevezető részében a szociális kompetencia mérési tradícióit, majd a vizsgálatok során alkalmazott mérési technikákat és eljárásokat – önjellemzés, önértékelés, mérőskálák, szociometria, megfigyelés, interjú – mutatjuk be a nemzetközi szakirodalom (Cillesen és Bellmore, 2004; Semrud-Clikeman, 2007.) alapján. Az előadás második felében hazai vizsgálatok (pl. Nagy, Józsa, Fazekasné és Vidákovich, 2002; Józsa és Zentai, 2007) tükrében elemezzük a szociális kompetencia mérési lehetőségeit és problémáit óvodás korú gyermekek körében. Az előadás harmadik részében azokat a mérési technikákat mutatjuk be, amelyeket óvodásokkal végzett különböző vizsgálataink során alkalmaztunk. (1) keresztmetszeti vizsgálat – Szociális és érzelmi készségek alakulása óvodás korban – minta: 119 fő; életkor 3-7; mérőeszközök: Szociális készségek kérdőív (Tremblay, 1992); Szociometria (Pistorio, 2006). (2) longitudinális vizsgálat – Az agresszív és a proszociális viselkedés alakulása 3-7 éves korban – minta: 29 fő; mérőeszköz: Megküzdési stratégiák kérdőív (Zsolnai és Lesznyák, 2006); Társas problémahelyzetek modellezése bábokkal (Murphy és Eisenberg, 1997). Ezek kapcsán rámutatunk azokra a nehézségekre (külföldi mérőeszközök hazai adaptálása, életkori sajátosságok, új mérőeszközök készítése), amelyek a mérési eljárások alkalmazása során felvetődtek.

A bemutatott kutatások jelentőségét az adja, hogy alapját képezik olyan fejlesztő programok kidolgozásának, amelyek hatékonyan fejlesztik az ebbe a korosztályba tartozó gyermekek szociális készségeit és képességeit. Ez a hazai viszonyok ismeretében különösen fontos, hisz kevés olyan fejlesztő program került eddig kidolgozásra, amelyek megfelelő mérési háttérrel rendelkeznek.